

Η ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ
ή αλλιώς
«ΚΟΥΡΔΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΜΑΣ»

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΤΡΑΤΟΣ

«ουδέν εν τω νού ο μη πρότερον εν τη αισθήσει» (Αριστοτέλης)

Γεννήθηκε λοιπόν το μωράκι μας! Και αρχίζει σιγά-σιγά αυτό το υπέροχο εργοστάσιο που κουβαλάει επάνω του, ο οργανισμός του να λειτουργεί. Η αφή του το ενημερώνει για το κρύο που κάνει έξω από την μήτρα. Το αντανakλαστικό αναζήτησης το οδηγεί στην θηλή. Τα ματάκια του βλέπουν ακόμα σκιές και τα αυτάκια του ακούνε παράξενους θορύβους. Η γεύση του και η όσφρησή του τώρα οργανώνονται γιατί τώρα αρχίζει να τρέφεται από το στόμα. Η κίνησή του ακόμα δεν έχει οργανωθεί αλλά η αντανakλαστική του δράση (Moro, Landau, Neck, δραγμού) δείχνει ότι όλα πάνε καλά. Οι πύλες εισόδου των ερεθισμάτων, η «αισθητηριακή του ολοκλήρωση» έχει δρόμο ακόμα αλλά ξεκίνησε πολύ καλά!

Μεγαλώνει το μωρό μας. Ωριμάζουν οι αισθήσεις του! Μπορεί τώρα να κινεί τις κόρες των ματιών του, να στηρίζει το σωματάκι του, να διατηρεί ισορροπία (πρώτα καθιστό, μετά όρθιο), μετακινείται στον χώρο (μπουσουλάει αρχικά και μετατοπίζεται βαδίζοντας αργότερα), «δένουν» οι μυς του, πιάνει και αφήνει αντικείμενα, συντονίζει πια την απομύζηση, την κατάποση και την αναπνοή και αρχίζει να τρώει ημι-στερεά τροφή και πια κοιτάζει, ακουμπάει, οσμίζεται, γεύεται.

Το μωρό μας έγινε κοντά ενός έτους. Ωριμάζει κι άλλο το «εργοστάσιό του». Τώρα πια αντιλαμβάνεται το σώμα του, συντονίζει πολύ καλύτερα τα 2 μέρη του σώματός του, κάνει πια κινητικό σχεδιασμό, λύνει μικροπροβληματάκια («ουπς! Μου έπεσε το παιχνίδι μου. Πρέπει να το σηκώσω»), παίζει για αρκετή ώρα τα παιχνίδια ανακάλυψης, συντηρεί προσοχή, καλλιεργεί χαρακτήρα (ξέρει τι θέλει και σταθεροποιεί συμπεριφορές). Μπορεί πια να φάει πιο ανεξάρτητα και μαθαίνει από το μάτι, από το αυτί, από την κίνηση. Σιγά σιγά επεξεργάζεται τα δεδομένα του περιβάλλοντος, αναζητά και πράττει σκόπιμα. Μαμά, κρύψε τα τασάκια και τα βάζα στο σπίτι. Είναι εύκολος στόχος πια για το αισθητηριακά αδηφάγο παιδί μας! Θα τα κάνει όλα λίμπα ο αισθητηριακός αναζητητής μας!

Μεγάλωσε το μωρό μας. Τώρα πια η ακουστική αντίληψη έγινε κατανόηση και ομιλία. Τώρα πια τα βάσανά μας μειώνονται. Γιατί μπορεί πια να συγκεντρωθεί και να οργανώσει σύνθετες δράσεις. Καλλιεργεί έλεγχο εαυτού, αυτοπεποίθηση, νοηματοδοτεί και μπορεί πια να μαθαίνει. Έννοιες, γράμματα, ποσότητες. Μαθαίνει και να παίζει προβολικά. Και να ζωγραφίζει. Η αρχική «προσοχή συναρμογής» γίνεται τώρα «θεωρία του νου» και «κεντρική επεξεργασία». Μεγάλωσε το παιδί μας! Ήρθε η ώρα για το Προνήτσιο! Η αισθητηριακή του ολοκλήρωση έφτασε στο πρώτο μαξιλαράκι που συνυφάνθηκε αρμονικά με την νόηση!

Για να δούμε λοιπόν τι είναι αυτή η περιβόητη «Αισθητηριακή ολοκλήρωση» (“SENSORY INTEGRATION”) που τόση κουβέντα γίνεται τελευταία. Είναι η φυσιολογική και αυτονόητη νευρολογική διαδικασία, η βασική και κορυφαία ανθρώπινη λειτουργία της οργάνωσης του αισθητηριακού ερεθίσματος ώστε να μπορέσει να χρησιμοποιηθεί. Η «νονά» του όρου ήταν η A.J.Ayres, ΟΤ, PhD την δεκαετία του 1970.

Μέσω της αισθητηριακής ολοκλήρωσης τα μέρη του νευρικού συστήματος καταφέρνουν κάτι που δύσκολα το συναντάμε στην σημερινή μας κοινωνία: ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ! Οι αισθήσεις εργάζονται μαζί ώστε να καταγράψουν, να συγκρίνουν και να οργανώσουν τα αισθητηριακά εισερχόμενα και να δώσουν λογική αντίδραση.

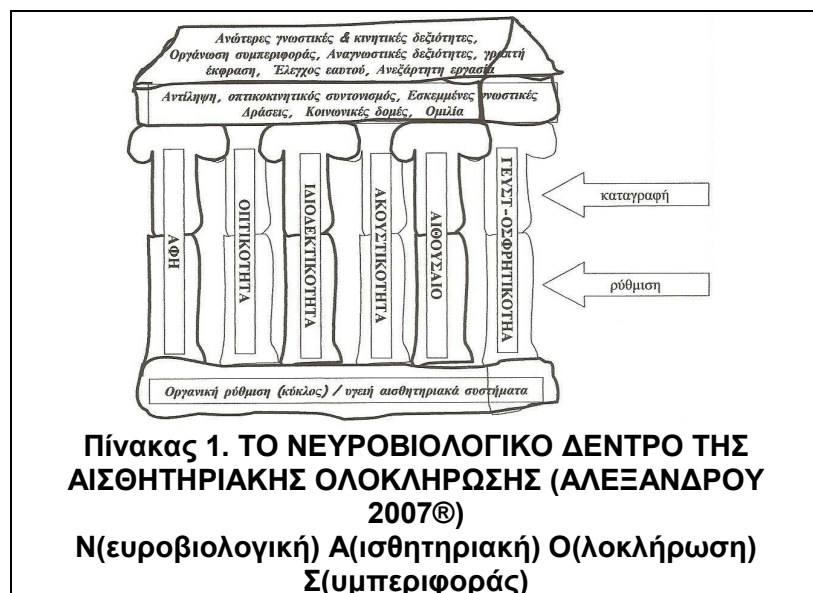
Χάρης στην αισθητηριακή ολοκλήρωση μπορούμε να δράσουμε και να αντιδράσουμε αποτελεσματικά σε καταστάσεις, να παίξουμε, να μάθουμε, να κάνουμε φίλους και να μείνουμε μακριά από επικίνδυνες καταστάσεις

Είναι μία «αυτόματη και αυτονόητη» δράση που εκδηλώνεται στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (νεύρα, σπονδυλική στήλη και εγκέφαλος- φλοιός και υποφλοιός), σε μία καλά ισορροπημένη αμοιβαία, επεξεργασία και ρύθμιση. Είναι μία καλοκουρδισμένη «ορχήστρα» που το όμπροε μπαίνει όποτε χρειάζεται και μαζί με το βιολί και το πιάνο παράγουν αυτή την εσωτερική αρμονία των τεσσάρων εποχών του Vivaldi για να επιβιώσουμε, να αποκτήσουμε την αίσθηση και το νόημα του κόσμου, να αντιδράσουμε αποτελεσματικά με το περιβάλλον.

Η εσωτερική αυτή αρμονία συμβαίνει αυτόματα καθώς προσλαμβάνουμε αισθητηριακά εισερχόμενα μέσω των αισθητηριακών υποδοχέων μας και τα επεξεργαζόμαστε με απαλό και συντονισμένο τρόπο. Οι υποδοχείς αυτοί –τα όργανα της ορχήστρας μας- βρίσκονται στο δέρμα, τον έσω ου τους μυς και τις αρθρώσεις (βασικά συστήματα) και τα μάτια, το αυτί, το στόμα και τη μύτη (δευτερεύοντα συστήματα) δίνοντάς μας τις αισθήσεις της αφής, της κίνησης, την αίσθηση του σώματος, την ισορροπία, την αίσθηση της βαρύτητας, την όραση, την ακοή, την γεύση και όσφρηση.

Στην ουσία η αισθητηριακή ολοκλήρωση είναι η βάση και οι πυλώνες επάνω στους οποίους θα στηριχτεί όλο το οικοδόμημα της επιβίωσης αρχικά, της οργανωμένης λειτουργίας και κατόπιν ουσιαστικής και οργανωμένης φλοιώδους λειτουργίας (P.Oetter 2003).

ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Η αισθητηριακή ολοκλήρωση έχει να πραγματοποιηθεί με τρεις κύριες και βασικές αισθήσεις και τις υπόλοιπες τέσσερις δευτερεύουσες.

Οι 3 βασικές αισθήσεις είναι οι εξής:

ΑΦΗ: Έχει διπλή λειτουργία: λειτουργία προστασίας (που μας οδηγεί για παράδειγμα να τραβήξουμε το χέρι μας μακριά από μία καυτή κατσαρόλα) και δράση διάκρισης (πχ να πιάσουμε ένα κέρμα αντί χαρτονομίσματος στην τσέπη μας, να βρούμε τα κλειδιά αντί του κινητού μας στην τσάντα μας). Η ολοκλήρωση της αφής είναι σημαντική για την ανάπτυξη της συνειδητότητας του σώματος, τις λεπτές δεξιότητες, τον σχεδιασμό κίνησης και την αίσθηση άνεσης με τα χάρδια και τα αγγίγματα. Είναι βασικό σύστημα τόσο στην συναισθηματική ανάπτυξη του ατόμου όσο και στην αλλαγή του επιπέδου διέγερσης, στον κινητικό συντονισμό και την ανάπτυξη της αντιληπτικότητας και γνωσιακότητας.

ΑΙΘΟΥΣΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: Περιλαμβάνει τους αισθητηριακούς υποδοχείς του εσωτερικού αυτιού, τα προσληπτικά συστήματα του εγκεφαλικού στελέχους και της παρεγκεφαλίδας και την επίδραση αυτών των συστημάτων μέσα στον εγκέφαλο (Ayres 1979). Μας βοηθά να κινούμαστε στον χώρο παρέχοντας μας πληροφορίες σχετικές με τη μετακίνηση και την θέση του κεφαλιού (πληροφορίες για την ταχύτητα και κατεύθυνση των κινήσεων του κεφαλιού και τις αντιδράσεις στην βαρύτητα). Με αυτό τον τρόπο μας βοηθάει να γνωρίζουμε την θέση, κίνηση, ταχύτητα και διεύθυνση της κίνησης. Περιλαμβάνει τον μυϊκό τόνο, κρατά το κεφάλι όρθιο ενάντια στη βαρύτητα και συντονίζει την κίνηση των ματιών, κεφαλιού, λαιμού και σώματος. Η αιθουσαία αίσθηση είναι σημαντική για την ανάπτυξη της ισορροπίας, τον συντονισμό, τον έλεγχο των ματιών, την προσοχή, την ασφάλεια της μετακίνησης, τη συναισθηματική ασφάλεια και μερικές πτυχές της γλωσσικής ανάπτυξης. Βοηθά επίσης στην ισορροπημένη διατήρηση του επιπέδου διέγερσης του νευρικού συστήματος. Επιπρόσθετα το σύστημα αυτό συμβάλλει στην συναισθηματική ασφάλεια και ηρεμία του ατόμου και στην ανάπτυξη του λόγου, ομιλίας και των νοητικών ικανοτήτων.

ΙΔΙΟΔΕΚΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: Οι αισθητηριακοί υποδοχείς για το ιδιοδεκτικό σύστημα βρίσκονται στους μυς και τις αρθρώσεις. Μας δίνει την αίσθηση του πού βρίσκεται το σώμα μας στον χώρο και τα όρια του σώματός μας, την δύναμη και εύρος της κίνησης. Είναι αυτή η αίσθηση που μας δίνει τη δυνατότητά να ξέρουμε που είναι τα μέλη του σώματός μας στον χώρο και πώς κινούνται (συνειδητότητα του σώματος). Η ιδιοδεκτική αίσθησή μας δεν μπορεί να λειτουργήσει από μόνη της. Απαιτεί τη συνεχή συνεργασία με το απτικό και αιθουσαίο σύστημα. Το ιδιοδεκτικό σύστημα ερεθίζεται με την βαριά δουλειά ή την δουλειά με αντίσταση ή τις εκτάσεις στις αρθρώσεις. Όταν τραβούμε ή σπρώχνουμε κάτι βαρύ, οι αρθρώσεις απομακρύνονται λίγο ή συμπιέζονται, στέλνοντας πληροφόρηση στον εγκέφαλο για την δύναμη και το εύρος της κίνησης. Ο ερεθισμός του ιδιοδεκτικού συστήματος έχει ηρεμιστική επίδραση στους ανθρώπους εάν είναι υπερδιεγερμένοι και διεγερτική επίδραση στους υπο-διεγερμένους (Ayres 1979) κάτι που σημαίνει ότι η ιδιοδεκτικότητα ομαλοποιεί την διέγερση από το αρνητικό επίπεδο (dis-stress) σε ένα να πιο θετικό επίπεδο –eu-stress- (πολλοί ίσως γνωρίζουμε την μηχανή πίεσης της Temple Grandin). Το ιδιοδεκτικό σύστημα εργάζεται με το αιθουσαίο σύστημα για να «χτίσει» τον μυϊκό τόνο.

Τα υπόλοιπα συστήματα είναι τα εξής:

ΟΠΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. Προωθεί πληροφορίες σχετικά με αντικείμενα και άτομα. Μας βοηθά να εντοπίζουμε δεδομένα κατά την κίνησή μας στον χώρο.

ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. Διεγείρεται στους ήχους, ετοιμάζει το σώμα για να δείξει προσοχή και ενισχύει την επικοινωνία. Η ακουστική εισαγωγή είναι αυτό που ακούμε. Συνδέεται νευροανατομικά με την αισουσαία αίσθηση.

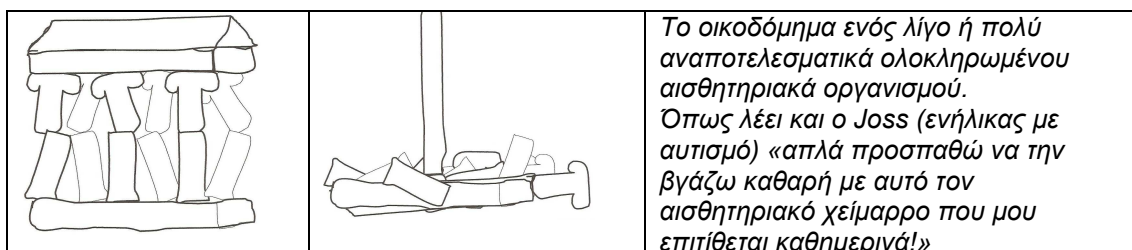
ΓΕΥΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. Το γευστικό σύστημα με αισθητηριακούς υποδοχείς τοποθετημένους στο στόμα και την πεπτική περιοχή, είναι υπεύθυνο για την διατροφή και προωθεί επανατροφοδοτήσεις από την γεύση (γλυκό, πικρό, αλμυρό, πικάντικο κλπ). Συμβάλλει στην στοματοκινητική δραστηριότητα και επιδρά σημαντικά στα επίπεδα διέγερσης.

ΟΣΦΡΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ. Περιλαμβάνει την διάκριση οσφρητικών πληροφοριών (πχ ευχάριστη όσμηση- , προσανατολίζομαι και βρίσκω τον φούρνο από την όσμηση στον χώρο) και συναγερμού που μας προστατεύει (πχ η όσμηση του καπνού μας ξυπνά την αίσθηση αυτοπροστασίας ότι μπορεί να έχει πιάσει φωτιά). Είναι ένα σημαντικότερο σύστημα για τα θηλαστικά που έχει άμεση απεικόνιση αρχικά στο λιμπικό σύστημα. Είναι το σύστημα που βοηθάει το αρσενικό θηλαστικό να εντοπίσει και να προσεγγίσει το θηλυκό. Επίσης είναι απαραίτητο για την αναζήτηση του ίχνους και τον εντοπισμό της τροφής.

ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ (Κάτι τρέχει με την ορχήστρα)

«Όταν μπαίνω σε ένα δωμάτιο για μία συνάντηση, πρέπει να μελετήσω πολύ το μέρος που θα καθίσω (να μην υπάρχει απέναντι παράθυρο για να μην πέφτει στο πρόσωπό μου το φως, όχι σε μέρος που θα με φωτίζει ένα φως τοίχου, όχι κοντά σε μεγάφωνο και όχι κοντά σε λάμπα φθορισμού ή σε air conditioner). Μερικές φορές, αφού έχω επιλέξει προσεχτικά την θέση μου, κάποιος που μυρίζει κολόνια ή τσιγάρο θα καθίσει δίπλα μου και τότε πρέπει πάλι να μετακινηθώ» (Penelope McMullen ενήλικας με αυτισμό).

Στον αυτισμό η ορχήστρα έχει γίνει πια άναρχη. Οι δυσκολίες εκδηλώνονται στον κεντρικό ελεγκτή της ορχήστρας, στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα όπου η ροή μεταξύ του αισθητηριακού εισερχόμενου και του εκρεόμενου έχουν χάσει τον κανονικό τους ρυθμό. Οφείλονται στο ότι οι νευρολογικές συνδέσεις στο Κ.Ν.Σ. είναι αναποτελεσματικές. Το βιολί στην ορχήστρα παίζει άλλη μελωδία, το πιάνο είναι ξεκούρδιστο, το όμποε κάνει μπάσιμο σε λάθος σημείο και το κοντραμπάσο έχει 2 χορδές μόνον, οι χορδές της άρπας είναι άκαμπτες και το φλάουτο δεν ακούγεται. Οι δυσκολίες αυτές στην ορχήστρα μας εμφανίζονται πριν την γέννηση αλλά γίνονται εμφανείς συνήθως άμεσα μετά την γέννηση (από την πρώτη κι όλας συναυλία) με δυσκολίες αρχικά στον βιολογικό κύκλο του παιδιού (καρδιακός ρυθμός, κύκλοι ύπνου/ξυπνήματος, αναπνοή, κύκλο κενώσεων, θρέψη, μυϊκό τόνο, διατήρηση κατάστασης).

Η συνεργάτης της A.J.Ayres, P. Wilbarger ανέφερε ότι οι δυσκολίες μπορεί να οφείλονται σε 2 παράγοντες του νευρικού μας συστήματος που συνεργάζονται από την βρεφική ακόμη ηλικία. Το σύστημα «Αξιολόγησης του ερεθίσματος» και το σύστημα «Διάκρισης του ερεθίσματος»

1. ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΟΣ: Αποτελεί την πρωτοκριτική, προστατευτική λειτουργία. Ο σκοπός του είναι να αξιολογήσει εάν το ερέθισμα είναι ευχάριστο ή επικίνδυνο και οργανώνει προετοιμασία για δράση: προσέγγιση ή αποφυγή (“fff reacts”). Τα παιδιά με δυσκολίες σε αυτό το σύστημα δείχνουν λοιπόν ανήσυχα, φοβισμένα και ευαίσθητα. Στην προσπάθειά τους να αποφύγουν το ερέθισμα μπορεί να γίνουν επιθετικά ή αυτό-τραυματιστικά. Δεν προσανατολίζονται στο ερέθισμα γιατί τους φαίνεται φοβικό ή ενοχλητικό. Το σύστημα προστασίας του εργοστασίου τους χτυπάει συναγερμό σε ερεθίσματα που για τα περισσότερα εργοστάσια είναι αναμενόμενα έως και ευπρόσδεκτα.

«Πολύ συχνά μυρίζω πράγματα ή αγγίζω για να αποφύγω την βλεμματική επαφή. Πολλοί αυτιστικοί κοιτάζουν με την περιφερική τους όραση για τον ίδιο λόγο» (Donna Williams, ενήλικας με αυτισμό)

Συχνά λοιπόν ένα παιδί με αυτισμό και δυσκολίες στο αξιολογητικό σύστημα αγχώνεται κατά την προσωπική φροντίδα (ντύσιμο, κούρεμα, πλύσιμο των δοντιών), αντιδρά αρνητικά σε συγκεκριμένα ρούχα ή κάλτσες ή όταν το ακουμπούν, αποφεύγει υφές παιχνιδιών, έχει δυσκολία να καθίσει στη γραμμή στο Σχολείο ή κοντά σε άλλους ανθρώπους, έχει άκαμπτες εμμονές στην προσωπική υγιεινή, γίνεται νευρικό και ανήσυχο όταν τα πόδια του αφήνουν το έδαφος, αποφεύγει τα εξαρτήματα της παιδικής χαράς ή τα κινούμενα παιχνίδια (πχ κούνιες, μύλος κλπ), δεν του αρέσει να βρίσκεται σε αυτοκίνητο που κινείται, φοβάται τις πτώσεις ή τα ύψη, προτιμά το ήσυχο και καθιστικό παιχνίδι, ενοχλείται από δυνατά φώτα, αποφεύγει την βλεμματική επαφή, αντιδρά αρνητικά σε απρόσμενους ή δυνατούς θορύβους (κουδούνι, ηλεκτρική σκούπα, γαύγισμα, μίξερ), διαταράσσεται όταν υπάρχουν ήχοι τριγύρω, ακόμα και απλοί δευτερεύοντες που οι περισσότεροι δεν τους αντιλαμβάνομαστε καν (πχ ψυγείο, υπολογιστής, air-condition), αποφεύγει συγκεκριμένα φαγητά που τυπικά τρώνε τα παιδιά, εσκεμμένα και επίμονα μυρίζει αντικείμενα, κοιτά μακριά από την δραστηριότητά του για να παρατηρήσει όλες τις ενέργειες στην Τάξη ή το σπίτι και εμφανίζει δύσκαμπτες εμμονές, δυσκολίες να ανεχτεί αλλαγές σε σχέδια και σε ρουτίνες.

«Συχνά πρέπει να βάλω τα παπούτσια και τις κάλτσες μου πολλές φορές κάθε πρωί πριν συνηθίσω την θέση των καλτσών ώστε να μην πονούν τα πόδια μου. Είναι επίσης δύσκολο να βρω εσώρουχα που να μην με γρατζουνάνε. Ψάχνω για επικαλυπτόμενα λάστιχα και συχνά αλλάζω τα κορδόνια με σατέν υφάσματα» (Penelope McMullen ενήλικας με αυτισμό).

Μόνο στην ταινία «ΤΙΤΑΝΙΚΟΣ» είδα ορχήστρα να μην φαλτσάρει την ώρα που είχε κυριαρχήσει ο φόβος (αν και -μεταξύ μας- δεν το πιστεύω ούτε αυτό). Όταν το σύστημα σημάνει «κίνδυνο» το άτομο θα βρεθεί στην «ομηρία της παραφωνίας» στην ομηρία της άναρχης ορχήστρας που κανένα όργανο δεν θα συνεργαστεί με το άλλο και το αποτέλεσμα θα είναι αναρχία.

2. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΟΣ: Αποτελεί την επικριτική και φλοιο-θαλαμιαία οδό, την καταγραφή. Βοηθά στην ουσιαστική επεξεργασία του ερεθίσματος (αντίληψη, κατανόηση και κατηγοριοποίηση). Τα παιδιά με δυσκολίες σε αυτή την λειτουργία θα δείξουν περισσότερο αφηρημένα ή από την άλλη υπερ-διεγερμένα. Μπορεί να μην προσανατολιστούν στο ερέθισμα γιατί δεν το κατάλαβαν ή μπορεί να μην τους «φτάνει» το ερέθισμα και να «θέλουν κι άλλο» (φανταστείτε να τρώτε φαγητό που όλοι το θεωρούν πολύ αλμυρό και εσείς να βάζετε αλάτι γιατί το θεωρείτε ανάλατο). Το σύστημα λειτουργίας του εργοστασίου τους δεν λειτουργεί γιατί οι πρώτες ύλες μοιάζουν να μην του φτάνουν παρ'ότι είναι αρκετές.

Συχνά λοιπόν ένα παιδί με αυτισμό και δυσκολίες στο διακριτικό σύστημα εμφανίζει ασυνήθιστη ανάγκη να ακουμπά αντικείμενα, δείχνει χαμηλή ενημερότητα πόνου και

θερμότητας, προτιμά να είναι ξυπόλυτο, δεν δείχνει να κατανοεί ότι λερώθηκαν τα χέρια ή το πρόσωπό του, ή από την άλλη αναζητά συνεχώς χάδια, κινείται διαρκώς, περιστρέφεται, λικνίζεται ασυναίσθητα, κάνει πάρα πολλά επικίνδυνα πράγματα, δείχνει να μην έχει αίσθηση κινδύνου, του αρέσει να πέφτει, διεγείρεται υπερβολικά κατά την κινητική δραστηριότητα, είναι συνέχεια «στην πρίζα», αποφεύγει τις ήρεμες δραστηριότητες παιχνιδιού ή από την άλλη όμως μπορεί να κουράζεται εύκολα, ιδίως όταν είναι όρθιο ή διατηρεί συγκεκριμένη στάση σώματος, δείχνει να έχει αδύναμους μύς, αδύναμη σύλληψη με το χέρι, δείχνει ληθαργικό. Συχνά δείχνει πολύ προσεκτικό ή από την άλλη πολύ ορμητικό σε ανθρώπους/αντικείμενα, προσηλώνει έντονα το βλέμμα σε αντικείμενα ή ανθρώπους, του αρέσουν τα περιστρεφόμενα αντικείμενα (πλυντήριο, ανεμιστήρες κλπ), κοιτάζει τον καθένα στο δωμάτιο ή από την άλλη δείχνει να μην προσέχει όταν άνθρωποι μπαίνουν μέσα στο δωμάτιο, δείχνει να μην ακούει ότι του λέμε και δεν ανταποκρίνεται στην κλήση του ονόματός του, δεν κατανοεί λεκτικές εντολές και συχνά του αρέσουν οι παράξενοι θόρυβοι / επιθυμεί να κάνει θόρυβο για τον θόρυβο. Επίμονα μυρίζει μη φαγώσιμα αντικείμενα, δείχνει ισχυρή προτίμηση για συγκεκριμένες οσμές και γεύσεις, δείχνει να μην μυρίζει δυνατές οσμές μασουλάει ή γλύφει μη φαγώσιμα αντικείμενα, φέρνει στο στόμα πράγματα (πχ μολύβι, χέρια, κλπ). Δείχνει μη ενήμερο για μία δραστηριότητα, περπατά στις μύτες των ποδιών, αφήνει τα ρούχα του άστρωτα στο σώμα του. Είναι συχνά ένα παιδί που δεν εκδηλώνει την γλώσσα του σώματος ή εκφράσεις προσώπου (δεν επικοινωνεί εξωλεκτικά).

«Η εσωτερική μου αίσθηση του σώματός μου, όπως και όλα τα άλλα, είναι κυρίως μονής λειτουργίας. Εάν με αγγίξει κάποιος στο χέρι και στο πόδι, θα αισθανθώ μόνο το χέρι ή μόνο το πόδι αλλά όχι και τα 2 μαζί» (Donna Williams). «Εκεί που ο άλλος έβλεπε “πλήθος”, εγώ έβλεπα χέρια, μάτια, άτομο, μάτια. Το μυαλό μου συνέθετε μία παράξενη εικόνα»

Είναι λοιπόν άτομα που βρίσκονται στην «διαταραχή της κατανόησης του κομματιού που παίζει η ορχήστρα τους» -που κανένα όργανο δεν μπορεί να συνεργαστεί με το άλλο γιατί κανένα όργανο δεν ακούει το άλλο για να εκτελεστεί ένα κομμάτι- ακούνε εσωτερικά κάτι συγχυτικό με απουσία της ολιστικότητας και της γενίκευσης.

Κι όταν φαλτσάρει η ορχήστρα τι κάνουμε;

Αναγκαστικά θα εμφανίσουμε μία παλέτα σημαντικότερα αρνητικών συμπεριφορών που έχουν άμεση σχέση με την αισθητηριακή ολοκλήρωση. Εσείς τι θα κάνατε εάν είσασαν κλειδωμένοι σε ένα δωμάτιο όπου υποχρεωτικά θα έπρεπε να ακούτε ένα φάλτσο τραγούδι; Διάφοροι μελετητές (Frith 1989, Quill 1995, Wing 1996, Kubanek 2001, Williamson 2002, Bogdashina 2003, Attwood 2009) έχουν αναφέρει ως σημαντικότερες τις εξής:

-Επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες : Στερεοτυπικές –αυτοερεθιστικές- κινήσεις. Ενασχόληση κατ’ επανάληψη με αισθητηριακά ερεθίσματα. Τελετουργικές ρουτίνες. Εμμονή στη σταθερότητα και στην ομοιογένεια. Ασυνήθιστα ή περιορισμένα ενδιαφέροντα.

-Διαταραχές στο φαγητό

-Διαταραχές στον ύπνο

-Φοβίες για αβλαβή πράγματα αλλά απουσία αίσθησης των πραγματικών κινδύνων

-Έλλειψη συγκέντρωσης προσοχής και υπερδραστηριότητα

-Προκλητικές συμπεριφορές στην κοινότητα

-Συμπεριφορές που ενέχουν κίνδυνο για τον εαυτό τους , τους άλλους και το περιβάλλον. Κρίσεις – εκρήξεις θυμού (tantrums). Αυτοτραυματισμοί. Καταστροφή αντικειμένων ή ενασχόληση με τις απλές ιδιότητες των πραγμάτων.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

«Οι δάσκαλοί μου νομίζουν ότι ξέρουν για τον αυτισμό καλύτερα από μένα γιατί τον έχουν δει στην εκπαίδευσή τους και τα σεμινάριά τους. Αλλά εγώ είμαι αυτιστικός όλη μου την ζωή» (Mathew Stanton ενήλικας με αυτισμό).

«Οι αισθήσεις μου ήταν υπερ-ευαίσθητες σε δυνατούς θορύβους και τα αγγίγματα. Οι δυνατοί θόρυβοι χτυπούσαν τα αυτιά μου και ταραζόμουν και τραβιόμουν μακριά από τα αγγίγματα για να αποφύγω τις υπερ-έντονες για εμένα αυτές αισθήσεις» (Temple Grandin)

Ο αυτισμός πέρασε από πολλές θεωρίες και αναθεωρήσεις μέχρι να καταλήξει στην θέση που του ανήκει. Ότι είναι μία διαταραχή της νευροτυπικότητας. Μια «διαταραχή του αυτονόητου» (Φρανσίς 2009). Μέχρι τότε, πολλές οικογένειες κατηγορήθηκαν, πολλά παιδιά χρησιμοποιήθηκαν ως αντικείμενα μελέτης και πολλοί προσπάθησαν να θεραπεύσουν τον αυτισμό, να κάνουν τα παιδιά «φυσιολογικά». Σήμερα γνωρίζουμε ότι ο αυτισμός δεν θεραπεύεται αλλά το άτομο με αυτισμό μπορεί να ζήσει μία ζωή με λειτουργικότητα, αρμονία, ικανοποίηση, αυτό-σεβασμό και δημιουργία, αρκεί να σεβαστούμε τις ιδιαιτερότητές του και να εργαστούμε με αυτές και όχι για αυτές.

«Εάν έχεις μία καμήλα που δυσκολεύεται να κουβαλήσει στην πλάτη της ένα μεγάλο βάρος, ο ευκολότερος τρόπος να κάνεις την καμήλα να περπατήσει είναι να βγάλεις από την πλάτη της όσα περισσότερα βάρη γίνεται και όχι να προσπαθείς να την εκπαιδεύσεις να περπατήσει ή να δείχνει σαν να περπατάει κουβαλώντας τα βάρη. Για να βγάλεις τα βάρη από την καμήλα θα πρέπει αρχικά να τα αναγνωρίσεις και κατόπιν να ξέρεις τον τρόπο να τα μετακινήσεις.» (Donna Williams)

Η Αισθητηριακή Ολοκλήρωση είναι μία φυσιολογική διαδικασία. Αυτονόητη! Την θεωρούμε αυτονόητη όπως θεωρούμε αυτονόητο το ότι αναπνέουμε. Για να κατανοήσεις έναν άνθρωπο με αυτισμό θα πρέπει να σκεφτείς όπως εκείνος! Από το δικό του πρίσμα. Και το δικό του πρίσμα δεν είναι καθόλου αυτονόητο!

«Τα αισθητηριακά μου προβλήματα δεν αντιμετωπίστηκαν καλά. Θα είχα πραγματικά ωφεληθεί εάν με είχε βοηθήσει ένας Εργοθεραπευτής εξειδικευμένος στην αισθητηριακή ολοκλήρωση» (Temple Grandin)

Ελπίζω στο επόμενο τεύχος να μας δοθεί η ευκαιρία να γράψουμε το πώς μπορούμε να βάλουμε τα όργανα να δουλέψουν μαζί. Προς το παρόν μεταβήκαμε από το «τι» στο «γιατί». Μπορούμε να μεταβούμε από το «γιατί» στο «πώς», πώς από την αναγνώριση της παραφωνίας στην ορχήστρα αυτών των παιδιών θα τα βοηθήσουμε να προσπαθήσουν να συνθέσουν την δική τους μελωδία.

Γιατί όπως έλεγε και ο Στραβίνσκυ, «ένα καλό μουσικό κομμάτι διαρκεί πολύ μετά το τέλος του».